

LIJKREDE

OP

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGWAARDIGHEID.

MONSEIGNEUR

Adrianus Godschalk,

BISSCHOP VAN 'S HERTOGENBOSCH.

f. S. l.

I

ZIJNE DOO

Adria

BISSCHOP

Dr G.

Professor

M

TER SNELPERSDRU

IN 'T IN

f. Mariann van Riempst O.F.M.

LIJKREDE

OP

ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGWAARDIGHEID

MONSEIGNEUR

Adrianus Godschalk,

BISSCHOP VAN 'S HERTOGENBOSCH,

Den 8 Januari 1892

uitgesproken door

Dr G. van Zinnicq Bergmann,

Professor aan het Seminarie te Haaren.

MET AANTEKKENINGEN.

Bibliotheek
MINDERBROEDERS
WEERT.

ST. MICHIELS-GESTEL,

PER SNELPERSDRUKKERIJ VAN 'T BISDOM VAN 'S BOSCH,
IN 'T INSTITUUT VOOR DOOFSTOMMEN.

1892.

IMPRIMATUR.

HAAREN, 11 Jan. 1892.

F. Bronsgeest.

Libr. Cens.

Omnibus omnia factus sum, ut omnes
faciorem salvos. — Ik ben alles voor
allen geworden, om allen zalig te
maken. I ad Cor. IX. 22.

De sterke is gevallen; de geliefde Herder heeft ons
verlaten; de Dienaar Gods in naam, in wapenspreuk en
in waarheid is tot zijn Meester heengegaan.

Op den 14^{en} verjaardag van zijne benoeming staan
wij treurend bij de lijkbaar van Monseigneur ADRIANUS
GODSCHALK, Bisschop van 's Hertogenbosch, Huispre-
laat van Zijne Heiligheid Paus Leo XIII, Assistent-
Bisschop bij den Pauselijken Troon, Ridder der Orde
van den Nederlandschen Leeuw.

Met leedwezen en toch met een zekere voldoening
neem ik bij deze droevige plechtigheid het woord.
Met leedwezen, omdat ik maar al te zeer overtuigd

ben, dat de beminde en hooggeschatte Overledene niet zóó zal herdacht worden, als Hij het verdient, nu de welsprekende stem van één der Leden van het hoogwaardig Kapittel tot stilzwijgen is gedwongen, en deze zware, ofschoon eervolle, taak op mijne zwakke schouderen is gelegd; met eene zekere voldoening, omdat ik den wensch vervul mijner Overheid en ik in de gelegenheid ben mijne dankbaarheid te toonen ten opzichte van mijn oud-Professor, den Man, dien ik steeds bewonderd heb. Bewonderd! ja, Christenen, ware grootheid is gelegen niet in geruchtmakende daden, maar in de nederige, ijverige, trouwe, volhardende vervulling der plichten, die den mensch door zijn staat zijn opgelegd. En in dien zin voornamelijk, niemand zal het wraken, was de Overledene groot, groot voor het oog der wereld, groot vooral voor het oog van God.

Slechts één doel had gansch zijn leven; naar dat doel heeft Hij gestreefd met een ijzeren wil en eene stalen volharding, die nauwelijks geëvenaard, onmogelijk overtroffen kunnen worden. In het werken voor dat doel ging Hij geheel op; die Hem hoorde of zag, gevoelde onwillekeurig: die Man leeft alleen voor de eer van God en het heil der Menschheid.

Zijn staat immers eischte, dat Hij Gods eer bevor-

derde niet alleen door eigen heiligheid, maar ook door anderen tot God te brengen en in Zijnen dienst te bevestigen.

Dien plicht heeft Hij vervuld met grenzenlooze verloochening van zijn eigen persoon, met opoffering van alles wat God Hem had geschonken; met algeheele toewijding heeft Hij de rijke schatten van zijn geest en zijn gemoed ten beste gegeven.

Daarom wordt Hij zoo volkomen geteekend in de weinige woorden van den Apostel, die op zijn bidprentje zijn geplaatst: „Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.” Ik ben alles voor allen geworden, om allen zalig te maken, om allen te brengen tot God. •

Om U hiervan, zoo noodig en zoo mogelijk, nog meer te overtuigen, wil ik U in het kort zijn leven schetsen, in de hoop, dat het aanschouwen dier ware grootheid ons allen zal aansporen, Hem ten minste van verre na te streven; ons op zal wekken, evenals Hij, onzen troost te zoeken in den godsdienst, onze kracht in God.

Mocht die hoop niet bedrogen worden, dan, ik ben er zeker van, zal de Doorluchtige Afgestorvene het mij vergeven, dat ik het op mij heb durven nemen zijne lijkrede uit te spreken; want na den dood werkt Hij dan nog voor het doel, waarvoor Hij zoo rusteloos heeft

gearbeid gedurende zijn leven: de verheerlijking van zijn Schepper.

In het naburige dorp Den Dungen uit deftige Ouders geboren, ontving Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid van zijne teedere kindsheid af eene echt godsdienstige opvoeding, die noodzakelijke voorwaarde voor de vorming van den waren Katholiek. Niet vergeefs waren de zorgen aan Hem besteed, en reeds als Klein-Seminarist was de jeugdige leviet een voorbeeld zijner medeleerlingen. Aan innige godsvrucht paarde Hij een buitengewonen aanleg en een onvermoeiden ijver, in die mate, dat Hij zich ooit beklaagde, zooveel tijd aan uitspanning te moeten geven.

Die ijver verflauwde niet, maar nam zoo mogelijk nog toe op het Groot-Seminarie; en terwijl Hij nog de lessen der Godgeleerdheid volgde, werd Hij tot Professor in de Wijsbegeerte aangesteld.

Reeds toen bracht Hij in beoefening, wat Hij later zijnen leerlingen zoo gaarne voorhield: de studie moet eene behoefte, zij moet eene tweede natuur worden. Reeds toen was Hij doordrongen van de waarheid der woorden van den H. Geest, *dat de lippen des Priesters de wetenschap moeten bewaren en dat Hij de vraagbaak*

moet zijn van het volk a); reeds toen besefte Hij, dat na de Deugd de Wetenschap het eerste vereischte is in den Priester, vooral in onzen tijd, waarin het Geloof in naam der Wetenschap zoo fel bestreden wordt.

Daarom woekerde Hij met zijne talenten en bereidde Hij zich voor, om later alles aan allen te kunnen geven. En Hij slaagde daarin volkomen. Is Hij niet de geleerde Priester geworden, die niet zelden door hooggeplaatste personen, ook buiten het Diocees, werd geraadpleegd?

Na zijne theologische studiën voleind te hebben, werd Hij benoemd tot kapelaan te Eindhoven, waar Hij gedurende drie en een half jaar door zijnen zielenijver en zijne offervaardigheid aller harten won. Teekent het den Priester niet, dat ik dertig jaren na zijn vertrek nog dikwijls den lof van kapelaan GODSCHALK hoorde verkondigen, dat men na dertig jaren nog de dankbare herinnering had bewaard aan zijne toewijding en mij onder andere sprekende feiten ook nog met bewondering het volgende verhaalde: 't Is Zaterdagnacht. Kapelaan GODSCHALK wordt bij een cholera-lijder geroepen; de man ligt daar hulpeloos en verlaten. Wie aarzelt: GODSCHALK niet! Den ganschen nacht brengt Hij

---

a) Mal. II, 7.

wakend bij het ziekbed door en 's anderendaags, als ware er niets gebeurd, doet Hij de Hoogmis met preek.

Zie, daar toonde Hij reeds te zijn wat Hij altijd is gebleven: de man, die voor geen offers terugdeinsde, en alles was voor allen.

Hoe dierbaar Hem ook die werkkring was, zijne liefde tot de studie deed Hem met opgewektheid het Professoraat aan het Groot-Seminarie aanvaarden.

Ik zou vreezen deze plechtigheid te lang te rekken, door Hem daar in zijne volheid te schetsen, den man van wetenschap en van deugd, die gedurende zeven en twintig jaren de leeraar en het voorbeeld was van het grootste gedeelte der tegenwoordige Geestelijkheid van 's Hertogenbosch en van zoovele Missionarissen daarbuiten.

Gij weet het beter dan ik het U zeggen kan, Gij, geliefde Medebroeders, die het geluk gehad hebt, evenals ik, zijne lessen te volgen, zijne werken te lezen, zijn stichtend leven gade te slaan en getuige te zijn van zijn bovenmenschenlijken arbeid, — hoe Hij daar was de rechte man op de rechte plaats. Dat was Hij trouwens overal. Uitgeblonken heeft Hij in elk ambt, door Hem bekleed. Vooral echter als Bisschop. En hier beroep ik mij, niet op een gedeelte van U, maar op

U allen, geestelijken en leeken, hier tegenwoordig.

Werd de vrees voor den val van den grooten ZWIJSEN niet getemperd door de benoeming van Professor GODSCHALK tot Adjutor; werd de smart over zijn afsterven niet gelenigd door het stellig vertrouwen, dat wij den Bisschop van Imeria spoedig zouden huldigen als Bisschop van 's Hertogenbosch?

Te kort, helaas! heeft Hij die waardigheid bekleed, maar toch lang genoeg om te toonen, dat hier in waarheid de vox populi, de stem des volks, de vox Dei, de stem van God geweest was. Paus en Koning erkenden en beloonden zijne verdiensten; en die verdiensten waren groot. Letten wij op zijn voorbeeld, op zijne woorden, op zijne daden.

Op zijn voorbeeld. — Heeft Hij U niet gesticht, ik vraag het U, Bosschenaars, door zijne teedere godsvrucht tot de H. Moedermaagd, wier eer Hij verhoogde door de kroning van het ons allen zoo dierbare beeld van onze Zoete Moeder?

Heeft het U niet gesticht, ja, laat het mij zeggen, sommigen Uwer misschien tot stil verwijt gestrekt, wanneer die minzame en toch zoo statige figuur, met den glimlach op het gelaat en den groet voor arm en rijk op de lippen, elken Zon- en Feestdag tempelwaarts

schreed om de plechtige Mis en het Lof bij te wonen; terwijl de man, die daar in ootmoed knielde en met zooveel aandacht bad, het gewicht droeg van een bischopsstaf en den last van overstelpende bezigheden?

Heeft Hij U niet gesticht, als Hij in de Octobermaanden elken avond in de Kathedraal verscheen, om volgens het verlangen van den Opperherder, aan wien Hij zoo innig verkleefd was, voor het heil der Kerk het rozenhoedje te bidden?

Heeft Hij U niet gesticht in die talrijke en langdurige plechtigheden, welke Hij steeds met zooveel zorg en bezieling verrichtte?

Heeft Hij U geen eerbied afgedwongen, de man, die zwoegde van den vroegen morgen tot den laten avond, zonder ooit eenige uitspanning te nemen; de man, die nooit aan zich zelven dacht, maar enkel het heil der Kerk, ons geluk en op die wijze de eer van God voor oogen hield?

Kan men niet terecht van hem zeggen: *coepit facere et docere* b): *Hij deed eerst zelf wat Hij anderen leerde?*

Want ook daarin bleef Hij niet achter. Nooit heeft Hij geaarzeld zijne stem te verheffen tegen de misbruiken en de gevaren. Hij achtte het tot zich gezegd het

---

b) Act. I, 1.

woord des Heeren tot den Profeet : *clama, ne cesses c)* : roep en houd niet op te roepen ; Hij volgde het voorschrift van den Apostel aan zijnen leerling Timotheus : *predik het woord, houd aan, gelegen of niet gelegen, wederleg, smeeek, bestraf in alle lankmoedigheid en leerling d)*. Wel hield Hij, als voorzichtig man, rekening met de omstandigheden, maar het *depositum custodi e)*, het bewaren van het Hem toevertrouwde pand des geloofs rekende Hij zich ten hoogsten plicht : den verkeerden tijdgeest bestreed Hij met alle kracht.

Hoe dikwijls wees Hij ons op de dwalingen onzer dagen, hoe herhaaldelijk trad Hij op tegen de weelde en het zingenot ! O, mijne Geliefden, herdenkt nog eens die vaderlijke waarschuwingen, nu zijn gezegende mond zich voor immer heeft gesloten ; misschien maken zij nu meer indruk op sommigen Uwer, die vroeger niet geluisterd hebben en zich nog laten meesleepen door den maalstroom van wereldsche genoegens, tot ondergang van hun fortuin, van hun lichaam, van hunne ziel. Zoo iemand, dan kan Hij van boetvaardigheid spreken, Hij wiens leven één offer was.

---

c) Is. LVIII, 1.

d) II ad Tim. IV, 2.

e) I ad Tim. VI, 20.

Komen wij tot zijne daden. Met den Psalmist kon Hij zeggen: *Ik ben rondgegaan*, gansch het bisdom door, *en heb een jubeloffer opgedragen aan Gods altaar f)*. De 79 kerken, die gedenkstukken van het geloof, den godsdienstzin en de offervaardigheid der Katholieken van zijn bisdom, door Hem geconsacreerd, zullen nog eeuwen getuigen van zijne verbazende werkkraft. Wat groot aantal Priesters heeft Hij gewijd! Aan hoevele duizenden en duizenden heeft Hij het Sacrament des Vormsels toegediend! Elf nieuwe parochiën danken Hem hare oprichting! En hoezeer ging Hem het herstel dezer trotsche Kathedraal ter harte! Hoeveel heeft Hij niet gedaan, om den bloei van het godsdienstig onderwijs, zoo noodig voor het behoud van het Geloof, te bevorderen! Wat sprekend bewijs eindelijk heeft Hij geleverd, door het uitmuntend bestuur van het Diocees, dat zaakkenis niet door hooge wetenschap wordt uitgesloten, dat een groot man in alles zijne meerderheid toont, en dat, zoo niets te groot, ook niets te klein voor Hem is.

Ten slotte, welke angstvolle bezorgdheid legde Hij aan den dag voor het Seminarie. O Doorluchtige Kerkvoogd, gedoog, dat ik U daarvoor in 't bijzonder mijn dank en mijne hulde breng. Gij begreep zoo ten volle,

---

f) Ps. XXVI, 6.

hoe veel, hoe oneindig veel van de vorming van goede Priesters voor Gods eer en het heil der zielen afhangt; en daarom hebt Gij gedurende zeven en twintig jaren onvermoeid gearbeid en hebt gij, als Bisschop, uwe eerste en laatste zorgen aan het Seminarie gewijd. Uit uwe daden bleek, dat het woord van President van Gils ook uw woord kon wezen: „Leg uwe hand op het Seminarie en daar zult gij den polsslag mijns harten voelen.” Nog eens: ontvang den dank van het Seminarie, van de Geestelijkheid, van de Geloovigen van uw bisdom.

Zijn einde was zijn leven waardig: als het ware werkende stierf Hij. Omringd van zijne familie en alle Geestelijken dezer Stad, ontving Hij de laatste HH. Sacramenten en bezwoer de Geloofsbelijdenis, waarna Hij nog een roerend afscheid van de aanwezigen nam. Treffend oogenblik, niet te beschrijven, nooit te vergeten. Vier en twintig uren later was de Dienaar Gods tot zijn Meester gegaan; de Hemel telde een zalige meer; de aarde, helaas! een *Man* minder. Ik zeg met opzet: een *Man*; want Hij was een *Man* in den vollen zin des woords.

Hij had één doel; Hij kende dat doel en naar dat doel alleen heeft Hij gestreefd met onverflauwden ijver,

met onbezweken moed, met taaie volharding, zonder bij-
oogmerken, zonder aanzien van personen, zonder vrees.

— Ach, waarom is het getal der Mannen in onzen tijd
zoo klein? Omdat zij datgene missen, wat Hem beziel-
de: het levend Geloof!

Daarin vinden wij het geheim van zijn offerleven. Het
Geloof verhelderde zijn verstand, het Geloof ontgloeide
zijn hart, het Geloof staalde zijne krachten. Ja, door het
Geloof is Hij alles voor allen geworden, om allen zalig
te maken, want *dit is het alleen wat de wereld over-
wint: het Geloof: haec est victoria, quae vincit mun-
dum, fides nostra g*).

Waarlijk, wij hebben reden om te treuren, nu wij
bij de lijkbaar staan van dien grooten Man. Gij, geachte
Familie en in het bijzonder Gij, waardige Broeder van
den Overledene, die uwen raadgever, uw grootsten steun
verliest, maar toch verlichting voor uwe smart zult vin-
den in de blijken van liefde en belangstelling van zijne
onderhoorigen; Gij, Geloovigen, die beroofd zijt van
een trouwen Herder, wiens waakzaamheid U steeds voor
onheilen trachtte te behoeden; wij vooral, Priesters, die
een rechtvaardigen en liefdevollen Vader moeten missen.

Maar treuren wij niet gelijk zij, die geene hoop heb-

---

g) I Jois V, 4.

ben. Zijn geloof is ons geloof; zoeken wij daarin, op zijn voorbeeld, kracht en troost. En zijn wij daarbij niet ondankbaar. Vergeten wij Hem in onze gebeden niet. Maar wat zeg ik? . . . *Zijn Zij dan niet zalig, die in den Heer sterven k); wordt Hij dan niet gekroond, die wettig heeft gestreden i); zullen Zij dan niet schitteren als sterren aan het nitspansel, Zij, die anderen ter zaligheid onderwezen hebben j)?*

Ongetwijfeld, Christenen; maar *Gods raadsbesluiten zijn ondoorgrondelijk k);* de kleinste smet moet worden afgewasschen, voordat de Hemel geopend wordt *l).* En wie kan met zekerheid zeggen, dat de Overledene niets aan Gods gestrengte rechtvaardigheid schuldig is; schuldig wellicht om onzentwil, want zijne verantwoordelijkheid was zoo groot. Doen wij dan iets voor Hem, die zoo veel voor ons heeft gedaan.

Neen, geliefde Herder en Vader, wij zullen U niet vergeten aan gene zijde des grats; wij zullen U in onze vurige gebeden herdenken, om zoo uw geluk, zoo noodig, te verhaasten.

---

k) Apoc. XIV, 13.

i) II Tim. II, 5.

j) Dan. XII, 3.

k) Ps. XXXV, 7.

l) Apoc. XXI, 27.

En daarbij willen wij een ander blijk van dankbaarheid voegen.

Door uwe leering gesterkt, door uw voorbeeld beziel, willen wij trachten Mannen te worden, zooals Gij, Mannen, die hun levensdoel kennen en daarvoor goed en bloed veil hebben.

De laatste vermaning, welke Gij stervende nog tot de Geestelijkheid hebt gericht, de vermaning, die Gij gedurende gansch uwe bisschoppelijke loopbaan op de lippen hadt, zullen wij ter harte nemen. Wij zullen in uwen geest werken, den geest van offer en boetvaardigheid, en wij zullen strijden tegen den geest, dien Gij bestreden hebt, den geest der wereld, den geest van ongeloof, weelde en zingenot.

Vraag Gij aan God, dat wij aan dat voornemen getrouw blijven; verlaat in den Hemel uwe geliefde kinderen niet.

Smeeke Godes zegen over onzen arbeid af en verkrijg voor ons, uwe treurende zonen, dat wij mogen zijn wat Gij immer waart:

Dienaar Gods, alles voor allen geworden, om allen zalig te maken. Amen.

R. I. p.

AANTEKENINGEN.

Bladz. 6. *In ... Den Dungen ... geboren 1 Aug. 1819.*

Zijne Ouders waren Antonius Godschalk en Christina van Gerven. Adrianus was de oudste van zes kinderen, van welke nog in leven zijn: Lambertus, pastoor te St. Michiels-Gestel, en Mevrouw de Weduwe Christina Theodora Peters te Boxmeer.

Hij deed zijne eerste H. Communie in zijne geboorteplaats en bracht vervolgens een jaar door te Ravenstein, onder leiding van den Zeereerwaarden Zeergeleerden Heer van den Heuvel, thans in het St. Elisabeth-gesticht te Grave. Vervolgens verbleef hij vijf jaren in het Klein-Seminarie te St. Michiels-Gestel, waar hij zijne studiën begon onder Professor A. Kamp, sedert 1854 Regent van gemeld Seminarie.

Wijsbegeerte en Godgeleerdheid bestudeerde hij in het Seminarie te Haaren, waar hij tegelijkertijd van 1842—1846 de Wijsbegeerte onderwees.

Op 29 Juli 1846 werd hij tot kapelaan te Eindhoven aangesteld en op 27 Februari 1850 opnieuw tot Professor van de Philosophie en in 1854 van de Theologia Dogmatica.

In 1868 werd hij benoemd tot Vice-President van het Seminarie en op 26 Jan. 1870 tot Kanunnik-Theologaal van het Kathedraal Kapittel van St. Jan.

Bladz. 8. *Zijne werken te lezen.* Behalve zijne hooggevaardeerde bijdragen in de *Responsa ad Quaest. Conf. Cleri Buse.* van de jaren 1870—1876, schreef hij ten behoeve zijner leerlingen: *De Censuris in Particulari; Tractatus de Prohibitione et Abolitione Librorum Noctuae Lectionis* en *Introductio in Sacram Theologiam.*

Bladz. 9. *Werd de vrees ... tot Adjutor.* Deze benoe-

ming had plaats op 17 Aug. 1877 en de consecratie, in de kapel van het Seminarie te Haaren, den 14^{en} October daaraanvolgende. Twee dagen later reeds stierf Mgr Zwijsen, en op 19 Oct. werd de Bisschop van Imeria benoemd tot Vicaris-Capitulaar. Op 8 Jan. 1878 volgde zijne verplaatsing naar den zetel van 's Hertogenbosch.

Bladz. 9. *Paus en Koning . . . verdiensten.* Z. H. Leo XIII benoemde hem in 1881 tot zijn Huisprelaat en Assistent-Bisschop bij den Paus. Troon, en Z. M. Willem III in 1889 tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw.

Bladz. 9. *Heeft Hij . . . van onze Zoete Moeder.* Die kroning had plaats den 27 Dec. 1878.

Van zijne jeugd tot aan zijnen dood vastte hij elken Zaterdag ter eere van O. L. Vrouw.

Bladz. 10. *Heeft Hij U geen . . . voor oogen hield.* Hij stond ten 5 $\frac{3}{4}$ ure op, las ten 6 $\frac{1}{2}$ de H. Mis, nam ten 7 $\frac{1}{2}$ zijn ontbijt, en was reeds ten 8 ure aan het werk, dat hij niet onderbrak tenzij voor audienties en middagmaal. Na den middag werkte hij door tot 8 $\frac{1}{2}$ ure, wanneer hij zijn avondmaal nam; ten 9 $\frac{1}{2}$ ure begaf hij zich naar zijne kapel, waar hij met zijne huisgenooten het avondgebed en rozenhoedje bad; daarna trok hij zich in zijne slaapkamer terug. Dat hij nog op zijn hoogen leeftijd de kerkelijke vastendagen streng onderhield, behoeft nauwelijks vermelding.

Bladz. 10. *Want ook daarin bleef Hij niet achter.* Getuige zijne talrijke Herderlijke Brieven, waarvan eene verzameling is verschenen van de jaren 1877-1887.

Bladz. 12. *De 79 kerken . . . werkkraft.* Wij laten hier de lijst volgen van die kerken met den datum, waar-

op zij geconsacreerd zijn.

In 1879 : 23 Juni aan den Heikant te Tilburg. —
30 Juni Berlikum. — 14 Juli Seitaart. — 28 Juli
De Eerde. — 11 Aug. Dinter. — 9 Sept. Nunen. —
15 Sept. Lage-Zwaluwe. — 17 Nov. Hedel.

In 1880 : 26 April Woensel. — 10 Mei Gemert.
— 24 Mei Gassel. — 31 Mei Milheze. — 7 Juni
Neerbosch. — 12 Juli Oploo. — 19 Juli Zeeland. —
26 Juli Hooge-Zwaluwe. — 2 Aug. Vlierden. —
9 Aug. Boerdonk. — 16 Aug. Olland. — 6 Sept.
Liemde. — 13 Sept. Moerdijk. — 27 Sept. Zeelst.

In 1881 : 20 Juni Mil. — 18 Juli Borkel en Schaft.
— 25 Juli Oerle. — 8 Aug. Batenburg. — 5 Sept.
Maasbommel. — 12 Sept. Puflijk. — 19 Sept. Wanrooi.

In 1882 : 8 Mei Haarsteeg. — 5 Juni Beek en
Donk. — 10 Juli kerk der Paters Capucijnen Tilburg.
— 31 Juli H. Franciscus-Kerk Nijmegen. — 4 Sept.
Dreumel. — 23 Oct. Best.

In 1883 : 16 April Elshout. — 4 Juni Deurzen.
— 9 Juli Beugen. — 16 Juli Vessem. — 6 Aug.
Wamel. — 3 Sept. Bladel. — 17 Sept. Druten. —
29 Oct. Vorthem en Mullem.

In 1884 : 21 April Vucht. — 28 Juli Heumen. —
4 Aug. Deurne. — 11 Aug. Volkel. — 15 Sept.
Catwijk en Klein-Linden. — 22 Sept. Dommelen. —
29 Sept. Zes-Gehuchten.

In 1885 : 27 Juli Stiphout. — 21 Sept. Stratum.
— 28 Sept. Boksemeer.

In 1886 : 3 Mei H. Augustinus-kerk Nijmegen. —
17 Mei Den Zevenbergschen Hoek. — 19 Juli Acht.
— 2 Aug. St. Anthonis. — 6 Sept. Het Eind, Zo-
meren. — 20 Sept. Westerhoven.

In 1887: 6 Juni Strijp. — 25 Juli 't Wijbosch.

In 1888: 3 Sept. Deest.

In 1889: 12 Mei de kerk van 't klooster der PP. Minderbroeders te Wichem. — 17 Juni Kromvoort. — 1 Juli H. Joseph-kerk Tilburg. — 15 Juli Vinkel. — 29 Juli Meereveldhoven. — 5 Aug. Orthen. — 9 Sept. Rijkevoort. — 16 Sept. Raamsdonk.

In 1890: 14 April Uden. — 21 Juli Esbeek. — 28 Juli Hulzel.

In 1891: 8 Juni Tongelre. — 13 Juli Altforst. — 27 Juli Neder-Asselt. — 3 Aug. Geldrop. — 10 Aug. Over-Asselt. — 14 Sept. Beers.

Daarenboven heeft Z. D. H. nog tal van kapellen en liefdegestichten gebenediceerd.

Bladz. 12. *Aan hoevele ... het H. Sacrament des Vormsels toegediend.* Hij heeft aan 115,589 personen dit Sacrament toegediend.

Bladz. 12. *Elf nieuwe parochiën ... oprichting.*

Het Eind (Zomerem) 1878. — Vorthem en Mullem (Sambeek) 1878. — Catwijk en Klein-Linden (Cuijk $\frac{3}{4}$ Maas) 1880. — Ommel (Asten) 1882. — Het Hout (Mierloo) 1884. — Vinkel (Heesch, Nuland, Geffen) 1884. — 't Wijbosch (Schijndel) 1884. — Esbeek (Hilvarenbeek) 1888. — Neerkant (Deurne, Liesel) 1889. — Neder-Asselt (Over-Asselt) 1890. — Helenaveen (Liesel) 1891.

Bladz. 13. ... *ontving Hij de laatste HH. Sacramenten* op 2 Januari 1892 ten 3 $\frac{1}{2}$ ure 's namiddags. Hij overleed 's anderendaags na den middag 4 $\frac{1}{4}$ ure, en werd op het R. K. Kerkhof van 's Hertogenbosch te Orthen bijgezet den 8 Januari, in den grafkelder voor Geestelijken bestemd, naast zijn Doorl. Voorganger, Mgr. Zwijsen.